

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Zjednoczeni w realizacji unii energetycznej i działań w dziedzinie klimatu – Przygotowanie fundamentów w celu zapewnienia udanego przejścia na czystą energię« ”

[COM(2019) 285 final]

(2020/C 47/15)

Sprawozdawca: **Tommaso DI FAZIO**

Wniosek o konsultację	Komisja, 22.7.2019
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu Energii, Infrastruktury i Społeczności Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	16.10.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	30.10.2019
Sesja plenarna nr	547
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	219/0/1

1. **Wnioski i zalecenia**

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji Europejskiej (KE) dotyczącą rozpoczęcia oceny projektów krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu przedłożonych przez państwa członkowskie w związku z nowym modelem zarządzania zainicjowanym przez Radę i Parlament w grudniu 2018 r., którego celem jest zapewnienie (wraz z państwami członkowskimi, władzami regionalnymi i lokalnymi, zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim i obywatelami) procesu konwergencji i spójności działań na szczeblu europejskim w dążeniu do przejścia na czystą energię i ochronę klimatu poprzez wielopoziomowy interaktywny dialog z udziałem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego oraz podmiotów publicznych i prywatnych na szczeblu lokalnym i regionalnym.

1.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że dzięki konkretnym krajowym planom w dziedzinie energii i klimatu UE jest pierwszą ważną gospodarką światową, która ma przyjąć prawnie wiążące ramy realizacji zobowiązań podjętych w 2015 r. w ramach porozumienia paryskiego COP 21 i agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030; w związku z tym państwa członkowskie zostały wezwane do opracowania projektów zintegrowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu.

1.3. EKES wyraża zadowolenie, że w ten sposób UE staje się pod względem zarówno zarządzania, jak i przepisów punktem odniesienia dla wszystkich regionów świata w zakresie przeciwdziałania ciągłemu pogarszaniu się stanu klimatu, które nieuchronnie dotyka cały glob. Cel klimatyczny na 2030 r., który stanowi podstawę do realizacji bardziej ambitnego, niezbędnego celu na rok 2050, jakim jest całkowita dekarbonizacja, uda się osiągnąć tylko dzięki złożonym i odpowiednio pokierowanym całościowym działaniom państw członkowskich.

1.4. Komitet zdecydowanie popiera utworzenie wspólnej, solidnej i zharmonizowanej platformy mającej na celu wyeliminowanie sztywnych podziałów (między politykami i sektorami, między administracjami publicznymi, między zainteresowanymi stronami i obywatelami, między poszczególnymi krajami) oraz określenie wspólnych ścieżek ku realizacji celów na rok 2030 poprzez zrównoważony i konkurencyjny rozwój, neutralność klimatyczną, stopniowy proces dekarbonizacji oraz zintegrowane i systemowe podejście. Komitet uważa, że najlepszym sposobem udanej realizacji tych planów jest jednomyślne przyswojenie ich sobie przez społeczeństwo w drodze oddolnego procesu zaangażowania.

1.5. EKES uważa, że zasadnicze i priorytetowe znaczenie ma rozwijanie szeroko rozpowszechnionej kultury zrównoważonego rozwoju, która będzie towarzyszyć procesowi transformacji sektora energetycznego i neutralności klimatycznej oraz będzie wszechobecna w systemie kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach od dzieciństwa, prowadząc do aktywnego i świadomego uczestnictwa wszystkich grup społecznych: zdaniem EKES-u niezbędne jest zalecenie, aby te działania stanowiły integralną część krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu.

1.6. W krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu należy zatem zalecić nastawioną na człowieka transformację na rzecz całościowego systemu energetycznego, który będzie bardziej inkluzywny, zrównoważony, ekonomiczny, sprawiedliwy i bezpieczny oraz będzie zapewniał oparte na konsensusie społecznym rozwiązania globalnych wyzwań w zakresie energii i klimatu, tworząc równocześnie wartość dla przedsiębiorstw i społeczeństwa. Jednocześnie system ten nie powinien naruszać równowagi trzech podstawowych zasad energetyki, którymi są: bezpieczeństwo i dostęp; zrównoważenie środowiskowe i społeczne; rozwój gospodarczy i konkurencyjny wzrost.

1.7. Rzeczywiste ukończenie europejskiego rynku energii, który na razie nie jest jeszcze w pełni powiązany, interoperacyjny i przejrzysty i cechuje się dużym zróżnicowaniem cen gazu i energii elektrycznej, musi, zdaniem EKES-u, być kolejnym priorytetowym zaleceniem, któremu towarzyszą zobowiązania do pełnego wdrożenia i monitorowania właściwego stosowania przepisów.

1.8. EKES uważa, że wkład sektora energii i transportu w dekarbonizację powinien opierać się na zachętach dla konsumentów oraz na propagowaniu wdrażania kluczowych technologii w celu osiągnięcia zerowego poziomu emisji w 2050 r. EKES zaleca przyjęcie specjalnych strategii dla energochłonnych gałęzi przemysłu i regionów – w tym poprzez stosowanie w sektorze LULUCF mechanizmów ETS i rynku uprawnień do emisji dwutlenku węgla – które powinny być wyraźnie uwzględnione w krajowym planie w dziedzinie energii i klimatu, a także wdrożenie reform na rzecz bardziej zintegrowanego hurtowego rynku bezemisyjnego między energią elektryczną, gazem i ciepłem oraz na rzecz bardziej przejrzystego europejskiego rynku detalicznego. EKES zaleca zwrócenie szczególnej uwagi na sprawiedliwe stosowanie ETS w odniesieniu do konkurencyjności poprzez wprowadzenie odpowiedniego transgranicznego podatku od emisji dwutlenku węgla (carbon border tax) dla produktów wysokoenergetycznych importowanych do UE.

1.9. EKES zgadza się z oceną Komisji, że plany są kluczem do zapewnienia grupowego osiągnięcia wspólnych celów w zakresie klimatu i energii do 2030 r., pod warunkiem że zapewnią one przedsiębiorstwom i sektorowi finansowemu jasność i pewność – niezbędne z punktu widzenia przewidywalności – w celu stymulowania inwestycji w całej Europie, w tym w zakresie badań naukowych i innowacji, w celu zwiększenia konkurencyjności UE w tym sektorze. Krajowe plany powinny ponadto pomóc państwom członkowskim ukierunkować finansowanie – przewidziane w wysokości ok. 25 % łącznej puli środków – w kontekście kolejnych ram finansowych na lata 2021–27.

1.10. Komitet podkreśla znaczenie zalecenia większej przejrzystości w krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu w odniesieniu do dodatkowych inwestycji niezbędnych do wdrożenia planowanych środków, które wymagają szerokiego konsensusu politycznego i społecznego; istotna jest tu rola platform, które zachęcają do współpracy i ustaleń z udziałem wielu zainteresowanych stron. Jeśli chodzi o planowane inwestycje w ramach krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, EKES uważa, że należy ocenić sposób i formy wniesienia w tym zakresie ograniczeń wynikających z paktu stabilności, a w każdym razie traktować tę dziedzinę oddzielnie ze względu na dążenie do neutralności, przekrojowy charakter zagadnienia i ważny wspólny cel.

1.11. EKES zaleca zwrócenie szczególnej uwagi na konsensus społeczny i rozwiązywanie problemów, które pojawiają się podczas wdrażania planów, zwłaszcza w przypadku, gdy realizacja celu dotyczącego czystej energii będzie wymagała restrukturyzacji lub nawet zamknięcia całych sektorów produkcji. Zasady relokacji pracowników powinny być przewidziane w samych planach.

1.12. EKES zaleca, by Komisja sprawdziła, czy w krajowych planach wszystkich państw członkowskich jasno sformułowano rozdziały dotyczące społecznej zrównoważoności procesów, które mają zostać uruchomione, oraz rozdziały dotyczące strategii wdrażania, które powinny wspierać wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, sprawiedliwy podział korzyści i obciążeń, a także jasne i przejrzyste informowanie społeczeństwa obywatelskiego.

1.13. Zdaniem Komitetu warto zalecić uruchomienie sieci rad społeczno-gospodarczych i równoważnych organów w państwach członkowskich, aby zapewnić aktywny udział zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w opracowywaniu i monitorowaniu krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu. Wkład tej sieci powinien zostać wspomniany w planach w odrębnym rozdziale, wraz z uwagami podmiotów publicznych i prywatnych na szczeblu lokalnym i regionalnym.

1.14. EKES zwraca się do KE, by końcowa ocena ostatecznych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu została przedłożona Radzie, Parlamentowi, Komitetowi Regionów i samemu EKES-owi oraz by była przedmiotem międzyinstytucjonalnej konferencji z udziałem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego oraz władz lokalnych i regionalnych. W ten sposób zapewni się skuteczne działania wynikające z nabytej wiedzy i większej świadomości co do procesu transformacji w dziedzinie energii i klimatu.

1.15. Ponadto EKES uważa, że w ramach krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu należy przewidzieć odpowiednie działania i środki na rzecz ciągłego podnoszenia świadomości i kampanii przypominających, co pozwoli uniknąć sytuacji, w której media ograniczą czujność i zainteresowanie, kiedy z powodu nadmiaru informacji kwestia energii i klimatu nie będzie się już znajdowała w centrum uwagi.

1.16. Ogólna zgoda co do znaczenia celu w dziedzinie klimatu i potrzeby wdrożenia krajowych planów w zakresie energii i klimatu wymaga, zdaniem EKES-u, uwzględnienia tego tematu jako podstawowego i stałego elementu europejskiego semestru.

2. Wprowadzenie

2.1. Zgodnie z ramami prawnymi dotyczącymi unii energetycznej oraz z zasadami działania na rzecz klimatu, które weszły w życie 24 grudnia 2018 r. ⁽¹⁾, kraje UE:

- przystąpiły do opracowania, na podstawie wspólnego modelu, zintegrowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu na lata 2021–2030 (i każdy kolejny okres dziesięcioletni), obejmujących pięć wymiarów unii energetycznej: bezpieczeństwo energetyczne, wewnętrzny rynek energii, efektywność energetyczną, obniżenie emisyjności oraz badania naukowe, innowacje i konkurencyjność,
- przedłożyły Komisji Europejskiej projekty krajowych zintegrowanych planów w dziedzinie energii i klimatu do 31 grudnia 2018 r., a po ich analizie i ocenie przez Komisję są gotowe przedstawić swoje plany ostateczne do 31 grudnia 2019 r.,
- będą zdawać sprawę z postępów w realizacji krajowych planów w rocznych sprawozdaniach na temat stanu unii energetycznej, przy czym na 2024 r. przewidziano pierwszy przegląd planów.

2.2. Komunikat, który jest przedmiotem niniejszej opinii, wpisuje się w te ramy i odnosi się do zaleceń Komisji opartych na ocenie przedłożonych przez państwa członkowskie projektów zintegrowanych krajowych planów w zakresie energii i klimatu, które to zalecenia dotyczą w szczególności następujących elementów:

- poziomy ambicji celów, założenia i wkłady służące wspólnemu osiągnięciu celów unii energetycznej, w tym cele Unii na 2030 r. w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, energii ze źródeł odnawialnych i efektywności energetycznej, a także poziom elektroenergetycznych połączeń międzysystemowych do 2030 r.,
- polityki i środki odnoszące się do celów na poziomie państw członkowskich i Unii oraz inne polityki i środki o potencjalnym znaczeniu transgranicznym,
- wszelkie dodatkowe polityki i środki, które mogą być niezbędne w zintegrowanych krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu,
- interakcje i spójność między istniejącymi i planowanymi politykami i środkami ujętymi w zintegrowanych krajowych planach w obrębie pojedynczego wymiaru oraz między pięcioma wymiarami unii energetycznej,
- osiągnięcie celów z pełnym zagwarantowaniem konkurencyjności i sprawiedliwości społecznej.

2.3. W zakresie energii ze źródeł odnawialnych zalecenia Komisji dla państw członkowskich opierają się na wzorze przedstawionym w załączniku II do rozporządzenia (UE) 2018/1999, który z kolei opiera się na obiektywnych kryteriach, i mają na celu, z jednej strony, ocenę ogólnego poziomu ambicji na szczeblu Unii, a z drugiej zapewnienie, aby każde zainteresowane państwo członkowskie miało wystarczająco dużo czasu na osiągnięcie odpowiedniego konsensusu społecznego i opracowanie ostatecznych krajowych planów, które zostaną ponownie poddane przeglądowi i ocenie przez Komisję w ramach sformalizowanego procesu iteracyjnego.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylene rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 1).

3. Komunikat Komisji

3.1. Komisja Europejska opracowała omawiany komunikat, który:

- analizuje projekty zintegrowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu oraz ich skumulowany wpływ na osiągnięcie celów unii energetycznej na 2030 r.,
- uzupełnia szczegółowe analizy przeprowadzone na szczeblu krajowym ⁽²⁾ i europejskim ⁽³⁾ oraz konkretne zalecenia dla każdego państwa członkowskiego ⁽⁴⁾.

Celem jest pomoc państwom członkowskim w opracowaniu zintegrowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu do końca 2019 r. z myślą o wdrożeniu zaleceń za pośrednictwem stałego dialogu iteracyjnego.

Zdaniem Komisji konieczne będą w szczególności dalsze uściślenia formułowane przez państwa członkowskie i wspólnie z nimi, zwłaszcza w kwestiach: ambicji poszczególnych państw, współpracy transgranicznej, powiązania między polityką klimatyczną a jakością powietrza, większego nacisku na inwestycje, konkurencyjność i sprawiedliwość społeczną.

3.2. Zdaniem Komisji plany ostateczne powinny m.in.:

- zawierać bardziej wiarygodne informacje na temat strategii politycznych i środków, które mają na celu terminowe osiągnięcie proponowanych celów i wkładów w odniesieniu do energii ze źródeł odnawialnych,
- być bardziej wiarygodne i zawierać dokładniejszy opis trajektorii zużycia energii oraz określać luki i najlepsze praktyki, zakres, ramy czasowe i oczekiwane oszczędności energii w odniesieniu do planowanych polityk i środków, w szczególności jeśli chodzi o wykonywanie obowiązku związanego z oszczędnością energii oraz wdrażanie długoterminowej strategii renowacji, a także potrzeby inwestycyjne i źródła finansowania,
- określać rodzaje ryzyka dla bezpieczeństwa energetycznego, m.in. związane z dostawą surowców, skutkami zmiany klimatu lub przypadkowymi, spowodowanymi przez człowieka, naturalnymi bądź terrorystycznymi zagrożeniami dla krytycznej infrastruktury energetycznej, zwłaszcza rodzaje ryzyka związane z cyberbezpieczeństwem i cyfryzacją,
- określać cele, programy i harmonogramy dotyczące reform rynku energetycznego, zgodne z przepisami przyjętymi w pakiecie „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków” oraz z istniejącymi kodeksami sieci i wytycznymi – przewidując wsparcie reform rynków hurtowych oraz rozwoju konkurencyjnych rynków detalicznych – z uwzględnieniem monitorowania prowadzonego przez krajowe organy regulacyjne i Agencję ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki,
- włączać w te prace wszystkie grupy społeczne w ramach procesu współtworzenia, co powinno umożliwić zainteresowanym stronom rzeczywiste przejęcie odpowiedzialności za działania.

4. Uwagi ogólne

4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje komunikat Komisji, którego celem jest **wprowadzenie** po raz pierwszy **nowego modułu**, tak by wspólnie z państwami członkowskimi, władzami regionalnymi i lokalnymi, zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim i obywatelami zapewnić proces **konwergencji i spójności działań na szczeblu europejskim** na rzecz przejścia na czystą energię, zrównoważonego i konkurencyjnego rozwoju, dekarbonizacji oraz podejścia zintegrowanego i systemowego, neutralnego pod względem technologicznym, gospodarki o obiegu zamkniętym jako dźwigni innowacyjnych rozwiązań w zakresie zmiany klimatu, sprawiedliwości społecznej opartej na europejskim pakiecie na rzecz energii ⁽⁵⁾, stawiający konsumentów w centrum systemu i obejmujący plan walki z ubóstwem energetycznym.

⁽²⁾ SWD(2019) 211; SWD(2019) 225; SWD(2019) 214; SWD(2019) 275; SWD(2019) 229; SWD(2019) 277; SWD(2019) 230; SWD(2019) 261; SWD(2019) 262; SWD(2019) 263; SWD(2019) 224; SWD(2019) 264; SWD(2019) 223; SWD(2019) 265; SWD(2019) 228; SWD(2019) 266; SWD(2019) 267; SWD(2019) 268; SWD(2019) 227; SWD(2019) 226; SWD(2019) 281; SWD(2019) 272; SWD(2019) 273; SWD(2019) 271; SWD(2019) 274; SWD(2019) 276; SWD(2019) 278; SWD(2019) 279.

⁽³⁾ SWD(2019) 212.

⁽⁴⁾ C(2019) 4401; C(2019)4402; C(2019) 4403; C(2019) 4404; C(2019) 4405; C(2019) 4406; C(2019) 4407; C(2019) 4408; C(2019) 4409; C(2019) 4410; C(2019) 4411; C(2019) 4412; C(2019) 4413; C(2019) 4414; C(2019) 4415; C(2019) 4416; C(2019) 4417; C(2019) 4418; C(2019) 4419; C(2019) 4420; C(2019) 4421; C(2019) 4422; C(2019) 4423; C(2019) 4424; C(2019) 4425; C(2019) 4426; C(2019) 4427; C(2019) 4428.

⁽⁵⁾ COM(2015) 80 final i Dz.U C 345 z 13.10.2017, s. 120.

4.2. EKES podkreśla, że zawsze istniało zdecydowane, rosnące poparcie ⁽⁶⁾ obywateli UE dla celów unii energetycznej oraz dla ambitniejszej polityki w dziedzinie klimatu i energii, podobnie jak stale rosło poparcie dla celów unii energetycznej wśród europejskiej społeczności przedsiębiorców ⁽⁷⁾, zarówno w sektorze energetycznym, jak i poza nim. Ponadto z zadowoleniem przyjął ⁽⁸⁾ wejście w życie rozporządzenia w sprawie zarządzania unią energetyczną i działań na rzecz klimatu i **wzwał zorganizowane społeczeństwo obywatelskie do jak największej aktywności dla prawidłowego wdrożenia tego rozporządzenia.**

4.3. EKES uważa, że „istnieje pilna potrzeba podjęcia działań w zakresie zmiany klimatu, ponieważ już teraz odczuwamy skutki tej zmiany. Przejście na zrównoważoną gospodarkę staje się też ważną szansą. **Aby osiągnąć sukces w tej transformacji, musimy zachować konkurencyjność naszych przedsiębiorstw i wspierać badania i rozwój.** Musimy włączyć wszystkie sektory i społeczeństwo obywatelskie oraz utrzymywać stały dialog obywateli, aby nikt nie pozostał w tyle” ⁽⁹⁾.

4.4. EKES podkreśla, jak ważne jest – potwierdzone na najwyższym szczeblu w deklaracji z Sybina ⁽¹⁰⁾ – zaangażowanie Unii na rzecz odgrywania roli **odpowiedzialnego światowego lidera w przeciwdziałaniu zmianie klimatu, ochronie obywateli, ochronie środowiska i poszanowaniu zasady sprawiedliwości.**

4.5. EKES popiera zasadę, zgodnie z którą „projekty krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu oferują wspólną, solidną i porównywalną **platformę do angażowania społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw, partnerów społecznych i samorządów terytorialnych w całej Unii oraz omawiania z nimi** wspólnych wyzwań i długoterminowych priorytetów Unii w dziedzinie energii i klimatu” ⁽¹¹⁾.

4.6. **Priorytetem** powinien być jednak **konsensus społeczny**, zwłaszcza w sytuacji, gdy niektóre regiony UE, nadal zależne od produkcji węgla kamiennego lub wykorzystania innych paliw kopalnych, są dalekie od ukończenia przejścia na zrównoważoność, a ich mieszkańcy mają niższe dochody i mniejsze możliwości ekonomiczne w porównaniu z pozostałymi państwami członkowskimi UE. Brak odpowiedniej reakcji na negatywne skutki transformacji energetycznej dla obywateli i przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP, oraz niezdolność do zapewnienia odpowiedniego wsparcia osobom i podmiotom najbardziej dotkniętym tą transformacją **mogą spowodować silny opór polityczny i społeczny oraz spowolnienie ogólnego procesu** kompleksowego wdrażania krajowych planów w zakresie energii i klimatu.

4.7. Zdaniem EKES-u należy zatem zalecić **nastawioną na człowieka transformację na rzecz całościowego systemu energetycznego, który będzie bardziej inkluzywny, zrównoważony, ekonomiczny, sprawiedliwy i bezpieczny** oraz będzie zapewniał rozwiązania globalnych wyzwań w zakresie energii i klimatu, **tworząc wartość dla przedsiębiorstw i społeczeństwa.** Jednocześnie system ten nie powinien naruszać równowagi trzech podstawowych zasad energetyki, którymi są: bezpieczeństwo i dostęp; zrównoważenie środowiskowe i społeczne; rozwój gospodarczy i konkurencyjny wzrost.

4.8. Pierwszym z tych zaleceń – nie tylko dla państw członkowskich, lecz także dla samych instytucji europejskich – powinno być **rzeczywiste ukończenie tworzenia europejskiego rynku energii**, który nie jest jeszcze w pełni wzajemnie powiązany, interoperacyjny i przejrzysty i w obrębie którego występują także różnice w cenach gazu i energii elektrycznej o istotnym znaczeniu zarówno dla składnika „energia”, jak i dla opłat za użytkowanie sieci i dostawę oraz dla opodatkowania. W związku z tym EKES wyraża rozczarowanie utrzymującymi się istotnymi różnicami w cenach energii w UE, które wskazują na poważne niedociągnięcie jednolitego rynku i mogą zagrozić osiągnięciu celu unii energetycznej na rok 2030, jeżeli nie zostaną przedsięwzięte odpowiednie środki naprawcze.

4.8.1. EKES apeluje zatem do Komisji i państw członkowskich, by zintegrowane krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu uwzględniały zobowiązania do **pełnego wdrożenia przyjętych przepisów** dotyczących zarówno przedsiębiorstw, jak i konsumentów oraz do **szczegółowej kontroli ich prawidłowego stosowania.** Zobowiązania te powinny być ujęte w odnowionej strategii na rzecz urzeczywistnienia jednolitego rynku do 2025 r., która będzie w stanie sprostać globalnym wyzwaniom związanym ze zrównoważonym i konkurencyjnym wzrostem gospodarczym oraz z klimatem w ramach nowoczesnego inteligentnego, zdigitalizowanego i wzajemnie połączonego środowiska o skali kontynentalnej.

⁽⁶⁾ Zob. Specjalne badanie Eurobarometr nr 459 – raport „Climate Change”, marzec 2017 r.

⁽⁷⁾ Zob. Związek Sektora Energii Elektrycznej Eurelectric (Union of the Electricity Industry) oraz B Team Initiative.

⁽⁸⁾ Zob. Dz.U. C 353 z 18.10.2019, s. 96.

⁽⁹⁾ Przewodniczący Luca Jahier na seminarium nt. „Konkretne środki na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu w nowej kadencji UE 2019–2024”, 6 czerwca 2019 r., Helsinki (<https://www.eesc.europa.eu/pl/node/71384>). Ponadto „ceny energii, które rosną szybciej od budżetów gospodarstw domowych, nierówności w dochodach w Europie oraz koszty transformacji sektora energetycznego (decentralizacja i cyfryzacja rynku energii elektrycznej i gazu) określają, w jakim stopniu w społeczeństwie występuje ubóstwo energetyczne” – zob. TEN/694 (opinia dotychczas nieopublikowana w Dz.U.).

⁽¹⁰⁾ Deklaracja z Sybina, nieformalne posiedzenie szefów państw lub rządów, Sybin (Rumunia), 9 maja 2019 r.

⁽¹¹⁾ COM(2019) 285 final.

4.8.2. EKES uważa, że należy zalecić wsparcie zarówno na rzecz reform **bezemisyjnego rynku hurtowego bardziej zintegrowanego** między sektorami energii elektrycznej, gazu i energii cieplnej, jak i na rzecz **bardziej przejrzystego europejskiego rynku detalicznego**, dzięki któremu obywatele i przedsiębiorstwa, mogą dokonywać całkowicie świadomych wyborów, będą w stanie skutecznie korzystać ze środków w zakresie zrównoważenia energetycznego i klimatycznego pod względem zużycia i niższych kosztów na rynku UE.

4.9. Zalecenia dotyczące wkładu sektora energetycznego w **obniżeniu emisyjności** powinny – zdaniem EKES-u – opierać się na **zachętach dla konsumentów i propagowaniu rozpowszechnienia kluczowych technologii** na potrzeby gospodarki neutralnej dla klimatu z myślą o osiągnięciu zerowych emisji w 2050 r. Komisja Europejska powinna w tym zakresie wyraźnie zalecić **specjalne strategie dla sektorów energochłonnych** takich jak przemysł chemiczny, stalowy, cementowy, papierniczy oraz dla regionów wysokoemisyjnych, w ramach których to strategii stymulowano by przechodzenie tych podmiotów na technologię o wyższej efektywności energetycznej oraz wprowadzano zachęty dla nich w tym zakresie.

4.9.1. Ważne jest, aby energochłonne sektory przemysłu były skutecznie wspierane przez UE i ich rządy krajowe: jednym ze sposobów jest tu udoskonalenie wytycznych w sprawie pomocy państwa w ramach systemu ETS. Komitet uważa, że unijny system handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS), jako instrument służący zmniejszeniu emisji UE związanych z energią, musi być źródłem sygnałów cenowych dotyczących emisji dwutlenku węgla, lecz musi również pozytywnie wpływać na zrównoważone inwestycje w nowe technologie niskoemisyjne ⁽¹²⁾, m.in. poprzez fundusz innowacyjny finansowany za pomocą systemu ETS.

4.9.2. Zdaniem EKES-u **obniżenie emisyjności transportu**, który obecnie pochłania 90 % zapotrzebowania na ropę naftową, będzie wymagało stopniowej transformacji w kierunku paliw alternatywnych o zerowym wpływie na środowisko, zakładającej także odpowiednią infrastrukturę i **lepszą efektywność energetyczną**. Proces ten powinien nieść z sobą maksymalne wykorzystanie technologii cyfrowych i inteligentnych systemów opłaty, a także zachęty do integracji multimodalnej i stosowania bardziej zrównoważonych rodzajów transportu.

4.9.3. **Sektor budowlany** odpowiada za 40 % zużycia energii i za ok. 15 % emisji gazów cieplarnianych; należy w pełni zastosować przepisy UE dotyczące oszczędności energii w budynkach i wdrożyć odpowiednie zachęty. **Trzeba też zapewnić inwestycje w inteligentne sieci energetyczne**, aby zintegrować i zoptymalizować wykorzystanie różnych odnawialnych źródeł energii oraz zrównoważonych technologii produkcji, magazynowania i przesyłu. W szczególności należy **zachęcać do wykorzystywania wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych na miejscu** poprzez precyzyjne przepisy dotyczące stymulacji, zawarte w odpowiednich ramach regulacyjnych.

4.10. EKES popiera nadany przez Komisję impuls do tego, by w ramach krajowych planów w pełni zastosowano przyjęte w maju 2018 r. ⁽¹³⁾ przepisy UE dotyczące **użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF)** ⁽¹⁴⁾, które zobowiązują państwa członkowskie, by w latach 2021–2030 równoważyły emisje gazów cieplarnianych wynikające z użytkowania gruntów takim samym pochłanianiem CO₂ przez lasy. Sektor ten może w jeszcze większym stopniu przyczynić się do wychwytywania i dwutlenku węgla. Jak EKES zaznaczył, „aktywna i zrównoważona gospodarka leśna oraz zasobooszczędne wykorzystanie drewna są kluczowymi elementami prowadzącymi do osiągnięcia celów klimatycznych” ⁽¹⁵⁾.

4.11. W kwestii **bezpieczeństwa** EKES popiera zalecenia dotyczące odporności europejskiego systemu energetycznego, jeśli chodzi zarówno o **dostawy** oraz **rezerwy na wypadek sytuacji nadzwyczajnej**, jak i o **cyberbezpieczeństwo**. Cyberbezpieczeństwo ma ogromne znaczenie dla zapewnienia bezpiecznej transformacji w UE w kierunku niskoemisyjnego, zdecentralizowanego, cyfrowego i zintegrowanego systemu energetycznego.

4.12. Należy w pełnym zakresie stawić czoła zidentyfikowanym wyzwaniom i zagrożeniom dla sektora energetycznego, czyniąc to zarówno na szczeblu UE dzięki wspieraniu roli Agencji Unii Europejskiej ds. **Cyberbezpieczeństwa** (ENISA), jak i poprzez zalecenia dla państw członkowskich dotyczące zharmonizowanego podejścia do cyberbezpieczeństwa w celu zmniejszenia ryzyka słabych ogniw w coraz mocniej połączonym europejskim systemie sieci. Pozwoli to zapewnić wspólne rozumienie ataków i wspólną reakcję na zagrożenia dla cyberbezpieczeństwa, na co już EKES zwrócił uwagę ⁽¹⁶⁾. Cały system energetyczny jest wysoce z informatyzowany, tak by można było stale gwarantować jego stabilność i równowagę; atak cybernetyczny może narazić na szwank lub definitywnie odłączyć nie tylko pojedyncze niewielkie rejony, lecz także rozległe obszary geograficzne, a nawet może zrodzić problemy natury geopolitycznej w razie niefortunnego, lecz mimo to możliwego zinstrumentalizowanego ataku hakerskiego.

⁽¹²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2003/87/WE w celu wzmocnienia racjonalnych pod względem kosztów redukcji emisji oraz inwestycji niskoemisyjnych [COM(2015) 337 final – 2015/0148 (COD)] (Dz.U. C 71 z 24.2.2016, s. 57).

⁽¹³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE (Dz.U. L 156 z 19.6.2018, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Zob. Dz.U. C 351 z 15.11.2012, s. 85.

⁽¹⁵⁾ Zob. opinia EKES-u w sprawie wpływu polityki klimatyczno-energetycznej na sektory rolnictwa i leśnictwa (Dz.U. C 291 z 4.9.2015, s. 1) oraz opinia EKES-u w sprawie podziału wysiłków dotyczących ram do roku 2030 i w sprawie użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF) (Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 103).

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 102, Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 124, Dz.U. C 227 z 28.6.2018, s. 86, Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 8.

4.13. EKES w zupełności popiera zalecenia Komisji w sprawie **badania naukowych i innowacji**, uważa bowiem za niezbędne zapewnienie międzynarodowej konkurencyjności w procesie transformacji, przyspieszenie transformacji systemu energetycznego w sposób racjonalny pod względem kosztów oraz zwiększenie udziału krajowych ekosystemów przemysłowych i innowacyjnych w tworzeniu zrównoważonych strategicznych europejskich łańcuchów wartości, jak w przypadku baterii, w sprawie których EKES także już niedawno zajął stanowisko ⁽¹⁷⁾.

4.14. Nowy program ramowy „**Horyzont Europa**” (2021–2027), fundusze strukturalne i Europejski Bank Inwestycyjny, Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych, Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji i fundusz innowacyjny finansowany ze sprzedaży uprawnień w ramach systemu EU ETS należą do instrumentów, których wykorzystywanie państwa członkowskie powinny odpowiednio przewidzieć w krajowych planach.

4.15. **Inwestycje – i odpowiednie finansowanie** – które należy uruchomić z myślą o realizacji unijnych celów w zakresie klimatu i energii – szacowanych na dodatkowe inwestycje w wysokości ok. 260 mld EUR rocznie ⁽¹⁸⁾ – pozostają najważniejszym wyzwaniem wraz z zasadą sprawiedliwości i zrównoważonego rozwoju społecznego, które muszą znaleźć się w samym centrum nastawionego na człowieka procesu transformacji energetycznej i klimatycznej.

4.15.1. EKES zwraca uwagę, że te **dodatkowe kwoty inwestycji** wydają się bardzo **ograniczone** w stosunku do wskazanych w jego niedawnych opiniach ⁽¹⁹⁾ oraz że niezbędne finansowanie wymaga szerokiego **kompromisu politycznego i społecznego**, a także platform, które ułatwiałyby współpracę wielu zainteresowanych stron, poczynając od obywateli, konsumentów, pracowników i przedsiębiorstw, oraz ich wspólne rozumienie długoterminowej wizji transformacji energetyki, celów pośrednich i najpilniejszych priorytetów.

4.15.2. Innym kluczowym problemem jest **kwestia sprawiedliwości społecznej i społecznej zrównoważoności procesu transformacji** oraz kwestia sprawiedliwego podziału kosztów i korzyści: EKES zaznaczył już, że „Europa potrzebuje »**paktu społecznego na rzecz transformacji energetyki**«, który powinien zostać uzgodniony przez UE, państwa członkowskie, regiony, miasta, partnerów społecznych i zorganizowane społeczeństwo obywatelskie po to, **by w transformacji nikt nie został pominięty**” ⁽²⁰⁾.

4.15.3. EKES zaleca, by Komisja sprawdziła, czy w krajowych planach wszystkich państw członkowskich jasno sformułowano rozdziały dotyczące **społecznej zrównoważoności procesów**, które mają zostać uruchomione, oraz dotyczące strategii wdrażania, które powinny wspierać wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, sprawiedliwy podział korzyści i obciążeń, a także jasne i przejrzyste informowanie społeczeństwa obywatelskiego oraz **plany szkoleń w zakresie umiejętności służących kształtowaniu świadomych i aktywnych podmiotów uczestniczących we wspólnych procesach**.

Bruksela, dnia 30 października 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁷⁾ Dz. C 353 z 18.10.2019, s. 102.

⁽¹⁸⁾ Dane liczbowe przedstawione w scenariuszu EUCO3232.5 (zgodnie z podstawową dynamiką rozwoju technologii zakładaną w scenariuszach Rady Europejskiej) (zob. <https://ec.europa.eu/energy/en/data-analysis/energy-modelling/euco-scenarios>).

⁽¹⁹⁾ Zob. Dz.U. C 353 z 18.10.2019, s. 79. EKES zauważa, że stworzenie gospodarki o zerowej emisji netto gazów cieplarnianych będzie wymagało dodatkowych inwestycji w wysokości od 175 do 290 mld EUR rocznie: w sumie 520–575 mld EUR w energetyce i około 850–900 mld- EUR w transporcie.

⁽²⁰⁾ Zob. Dz.U. C 353 z 18.10.2019, s. 96.